

Archeologische kroniek van Zuid-Holland over 1977

Herbert Sarfatij

Prehistorie

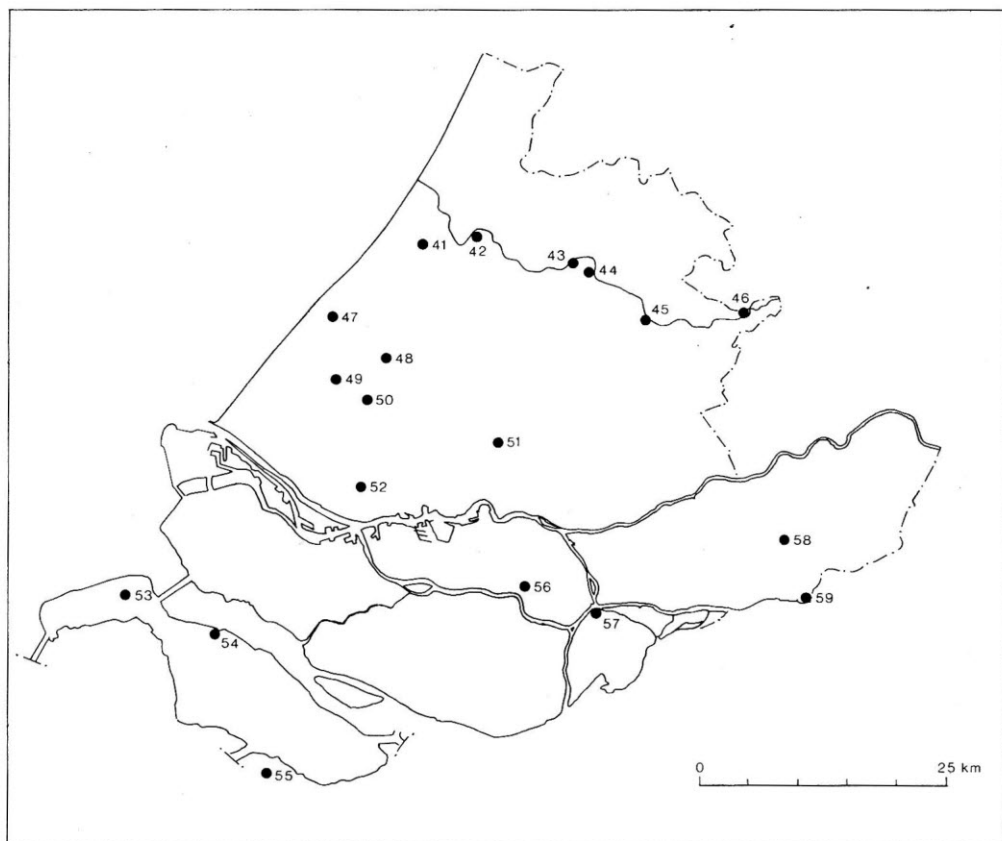
Bergschenhoek (afb. 22-24) Tussen 20 april en 5 juli werden op de bodem van een kanovijver nabij Bergschenhoek, onderdeel van het recreatieproject 'Rottemeren', de resten van een klein visserskamp opgegraven als vervolg op de verkenning in september 1976. Het was gelegen omstreeks - 8 m N.A.P. en dateert uit circa 3600 v. Chr. Er werd een terrein van 100 m² onderzocht, grotendeels vanaf een tevoren aangebracht steigerwerk in verband met de kwetsbaarheid van dit object. Opgegraven werd het gehele 10 m² grote en slechts 30-35 cm dikke 'veeneilandje', waarop de kampplaats was gelegen plus de omgeving daarvan tot een afstand van gemiddeld 4 m, de oude oeverzone, waar tijdens de bewoning een snelle sedimentatie van een venige klei had plaatsgevonden.

Er is zeer veel aandacht besteed aan de microstratigrafie van de vuurplaats en van de bundels riet, waarmee het eilandje beloopbaar was gemaakt. In de totale duur van het gebruik werd het loopvlak op deze wijze 10-12 cm verhoogd. De ashoop van de vuurplaats was maximaal 32 cm dik. Er konden hierbinnen 38 individuele laagjes worden onderscheiden, een afwisseling van al dan niet verkoold riet, veenslik, houtskool, as, verbrande en onverbrande visresten, klei en de resten van een fuik. Eén stookfase van de haard blijkt in het algemeen gevormd te worden door rietbundels, afgedekt met een laagje veenslik (tegen het inbranden?) met daarop de brandresten. Zo konden 10 à 11 stookfasen onderscheiden worden, welke te verdelen zijn over 5 à 7 op structurele gronden te onderscheiden 'hoofdfasen'. Deze moeten gescheiden zijn geweest door een korte tijdsruimte van menselijke afwezigheid: tussen beide eerste fasen kon een overslibbing plaats vinden, beide laatste fasen werden gescheiden door een niveau van ingegroeid en platgetrapt riet. Wij mogen concluderen tot een 5 à 11 maal herhaald, kortstondig gebruik van dit punt, welke plaats vond binnen een periode van 3 à 6 jaar.

Het grootste deel van de opgraving speelde zich af in de klei-afzetting rondom het eilandje. De vondstlaag wordt gevormd door een weinig niveau binnen een vele meters dikke klei met een overvloed aan kokkels. Dit betekent een rustiger, zoetere fase in een overwegend brak of misschien wel zout gebied. Gezien de archeologische datering moeten zowel de onderliggende, als de bedekkende klei tot de Calais II-periode gerekend worden.

Binnen de 'gyttja'-fase was het plaatselijk tot de vorming van een dunne veenlaag gekomen. Ons eilandje lag 25 m van de oever van dit veen, waarvan het was losgeslagen. Tijdens de eerste 'bewoning' dreef het nog bij een waterdiepte van 50 à 80 cm, maar het werd spoedig in de sedimentatie ingevangen en tijdens het laatste gebruik moet er niet meer dan 20 cm water gestaan hebben. Binnen de ondertussen afgezette 50 à 70 cm klei konden 4 tot maximaal 7 meer of minder duidelijke niveau's met horizontale plantenresten worden herkend, een afwisseling van rust en sedimentatie, ons inziens het best te interpreteren als een jaarlijkse cycliciteit. Een dergelijke opslibbing achten wij in de rietkraag van een dergelijk merengebied . geenszins ongewoon. Geleidelijk aan moet deze sedimentatie-zone zich hebben verplaatst in de richting van het open water. Hoe de microstratigrafie van de haardplaats op de gelaagdheid van de klei aansluit valt nog niet te zeggen en is ook waarschijnlijk niet meer te achterhalen. Het lijkt er evenwel op dat de 'structurele hoofdfasen' van de vuurplaats met een jaarlijks gebruik van het terreintje te maken hebben. Het grotere aantal 'stookfasen' kan betekenen dat men binnen een jaar meer dan eens terugkwam of halverwege het verblijf de haardplaats vernieuwde.

De vondsten omvatten enkele benen werktuigen, enkele scherven, drie stuks vuursteen, en nogal wat bewerkt hout: enkele pijlen, een paar geknikte en aan twee zijden aangepunte stokken, enkele lange aangepunte stokken. Voorts touwresten, enkele tientallen vogelbotjes, overvloedige visresten en botanische monsters.

Afb. 21 Overzicht van vindplaatsen in Zuid-Holland in 1977. Voor de perioden (kolom 3) zie p. 249. Tek. ROB.

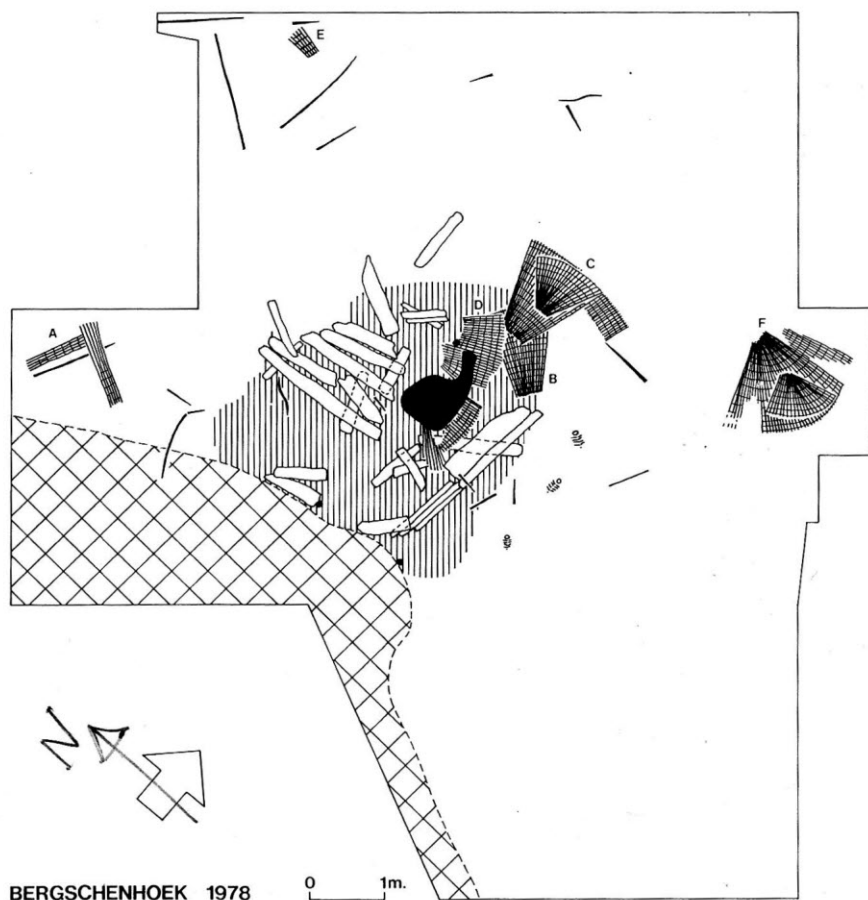
Alphen a.d. Rijn	44 (R, VM)	p. 303	's-Gravenhage	47 (IJ)	p. 304
Bergschenhoek	51 (M)	p. 297	Heerjansdam	56 (LM)	p. 308
Bodegraven	45 (R)	p. 303	Hoornaar	58 (B)	p. 299
Delft	50 (LM)	p. 306	Koudekerk a.d. Rijn	43 (VM, LM)	p. 308
Dirksland	54 (M)	p. 299	Leiden	42 (LM)	p. 311
Dordrecht	57 (LM)	p. 306	Oude Tonge	55 (N-B)	p. 301
Goedereede	53 (LM)	p. 308	Rijswijk	48 (LM)	p. 312
Gorinchem	59 (LM)	p. 308	Vlaardingen	52 (LM)	p. 312
			Wassenaar	41 (B, IJ, LM)	p. 312
			Wateringen	49 (LM)	p. 312
			Woerden	46 (R, VM, LM)	p. 304

Een onderwerp apart vormen enkele uit wilgetenen en touw vervaardigde fuiken of viskorven, ook wel 'kubbes' genoemd, die in de vette klei bijzonder goed bewaard waren gebleven. De resten van één fuik vormden te zamen met enkele grote planken de ondergrond van 'fase 4' van het ophogingspakket van het veeneilandje. De andere fuiken lagen in de omringende klei: een groot en praktisch compleet exemplaar direct naast het eilandje. Daaronder (fase 1) de helft van een derde exemplaar. Op een afstand van 4 m en op een zeer hoog niveau een kleinere fuik, vervaardigd uit dunnere tenen. Kleinere resten lagen verspreid in de vondstlaag. Het is opmerkelijk, dat elk van de complete fuiken en grote fragmenten toe te wijzen is aan een verschillende fase van sedimentatie. Het lijkt erop, alsof men na het kortstondig gebruik van dit punt voor het stoken van het vuur, het jagen van watervogels en het

Afb. 23 Bergschenhoek. De gaafste fuik, aan de noordzijde van het eilandje. Foto RMO.

Afb. 24 Bergschenhoek. Overzicht van het veeneiland met de planken en rietbundels, waarmee het loopvlak was verstevigd en de profiel-dam over de vuurplaats. Foto RMO.

Afb. 22 Bergschenhoek. Overzicht van het opgegraven terrein: het veeneilandje met de daarbij op verschillende niveau's aangetroffen fuiken. Tek. RMO.

vissen, wegtrok en de gebruikte 'viskorf' achterliet en deze later niet meer opnieuw gebruikte. Het onderzoek van de visresten, de vogelbotjes en van het kapseizoen van het hout zal ons hopelijk leren in welk(e) seizoen(en) de vissers hier kwamen.

Rijksmuseum van Oudheden, Leiden

L. P. Louwe Kooijmans